

Pressiteade

Luxembourg, 23. mai 2022

Menetlusest kõrvalejätmist (nö musta nimekirja kandmist) ei kasutata piisavalt ELi rahaliste vahendite pettuste eest kaitsmiseks

Euroopa Kontrollikoja uue aruande kohaselt ei kasutata menetlusest kõrvalejätmist tõhusalt selleks, et takistada ELi vahendite väljamaksmist üksikisikutele, ettevõtjatele või avalik-õiguslikele organisatsioonidele, kes on seotud ebaseadusliku tegevusega nagu pettus ja korruptsioon. Euroopa Komisjon on menetlusest kõrvale jätmist kasutanud väga vähe, kuna nende isikute kindlaks tegemisel, kes tuleks ELi vahendite taotlemisest kõrvale jätta, esineb puudusi. Lisaks ei ole liikmesriigid kohustatud looma menetlusest kõrvalejätmise süsteemi (kuigi just nemad kasutavad enamiku ELi vahenditest) ning neil on erinevad lähenemisviisid ELi finantshuvide kaitsmiseks. Selline menetlusest kõrvalejätmise korra killustatus vähendab selle üldist tõhusust ja toob kaasa ELi eelarve ebaühtlase kaitse kogu Euroopas.

Menetlusest kõrvalejätmine ehk musta nimekirja kandmine on peamine vahend, mille abil rahvusvahelised organisatsioonid ja liikmesriikide ametiasutused kaitsevad oma rahalisi vahendeid. Alates 2016. aastast on komisjon käivitanud varajase avastamise ja kõrvalejätmise süsteemi (EDES), mis on ainus ELi tasandi menetlusest kõrvalejätmise süsteem. Süsteemi abil märgistatakse riskialtid vastaspoolel nende jaoks, kes vastutavad komisjoni otse või koos partneritega hallatavate kulutuste heakskiitmise eest. EDESi ei kasutata sellistes valdkondades nagu põllumajandus ja ühtekuuluvus, mida komisjon ja liikmesriigid haldavad koos ning mis moodustavad suurema osa ELi kulutustest.

„Musta nimekirja kandmine võib aidata tagada, et ELi vahendid ei satu valedesse kättesse, kuid seda ei kasutata tõhusalt: ELi ja liikmesriikide tasandil on menetlusest kõrvalejätmiseks kasutusel mitmed erinevad lähenemisviisid,“ ütles auditi eest vastutav kontrollikoja liige Helga Berger. „Teisest küljest ei ole asjakohased andmed kas kättesaadavad või neid ei kasutata ELi musta nimekirja koostamiseks, mis vähendab selle kasulikkust ja hoiatavat mõju. Süsteem on täpselt nii hea kui sellesse sisestatud andmed,“ lisas ta.

Audiitorid leidsid, et EDESil on kindel otsustamismenetlus ja see hõlmab mitmesuguseid olukordi, kus vastaspoolel tuleks menetlusest kõrvale jätta. 2020. aasta lõpu seisuga ELi musta nimekirja kantud 448 vastaspoolest olid aga kõik peale 18 kõrvale jäetud pankroti tõttu ja seetõttu tõenäoliselt ei taotle niikuinii ELi vahendeid. Ainult kaks vastaspoolt kanti musta nimekirja pettuse ja korruptsiooni tõttu. Audiitorid väidavad, et musta nimekirja kandmise vähene kasutamine on tingitud puudustest menetlusest kõrvalejätmist põhjustavas olukorras olevate vastaspoole

Pressiteate eesmärk on edastada Euroopa Kontrollikoja eriaruande põhisõnumid. Eriaruanne on tervikuna kättesaadav veebisaidil eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

väljaselgitamisel. Eelkõige on vastutus menetlusest kõrvalejätmise eest komisjonis killustatud. Komisjoni talitustel on ka õiguslikke ja tehnilisi raskusi juurdepääsul liikmesriikide andmetele, nagu äriregistrid või karistusregistrid, millele nad peavad sageli tuginema, sest puuduvad kogu ELi hõlmavad registrid ja andmed. Isegi kui ELi tasandil on olemas asjakohased andmed, näiteks pettuste uurimise kohta, ei kasutata neid alati või ei ole neid võimalik kasutada. Lisaks tugineb komisjon liialt toetusetaotlejate või teenusepakkujate väidetele: kui nad kinnitavad, et nad ei ole üheski kõrvalejätmist põhjustavas olukorras, kiidab komisjon nende taotlused heaks ilma täiendava kontrollita. Audiitorite sõnul vähendab see tõenäosust tuvastada, kas vastaspool on enne lepingule allkirjutamist kõrvalejätmist põhjustavas olukorras, ning on vastuolus ennetamisel põhineva süsteemi kasutuselevõtu peamise eesmärgiga.

Juhtudel, mil komisjon haldab ELi kulutusi kaudselt, teatasid rakenduspartnerid väga vähestest juhtumitest, kus vastaspoolel on kõrvalejätmist põhjustavas olukorras. Peamiselt olid põhjuseks samasugused probleemid nagu otsese eelarve täitmise puhul. Liikmesriikidega jagatud eelarve täitmise valdkondades kehtivad audiitorite sõnul praegu kõrvalejätmisega seoses erinevad õiguslikud kohustused, mis ei ole mõjus alus menetlusest kõrvalejätmise kasutamiseks ELi eelarve kaitsmiseks. Samuti puudub ELi tasandi kõrvalejätmise mehhanism ning järjepidevuse puudumine liikmesriikides tähendab, et sarnastes olukordades olevaid vastaspooli võidakse kohelda erinevalt. Audiitorid soovivad laiendada EDESi kasutamist liikmesriikidega jagatud eelarve täitmisele ning laiendada kõrvalejäetavate vastaspoolte ringi, et hõlmata ka seotud üksused ja tegelikud tulusaajad. Samuti soovivad audiitorid paremini kasutada olemasolevaid andmeid ja digirakendusi.

Selgitav taustteave

ELi õiguse kohaselt peavad Euroopa Komisjon, tema rakenduspartnerid ja liikmesriikide ametiasutused kaitsma ELi eelarvet pettuste ja õigusnormide rikkumise eest. Musta nimekirja kandmine aitab organisatsioonidel vältida finantslepingute sõlmimist ebausaldusväärsete vastaspooltega, kes taotlevad toetusi või tahavad sõlmida lepinguid. Komisjon haldab neljandikku ELi kulutustest üksi või koostöös selliste partneritega nagu Euroopa Investeerimispank, ning ülejäänud kolme neljandikku koos liikmesriikidega. 2020. aastal maksis EL rahastamislepingute alusel põllumajandustootjatele, teadlastele, äriettevõtetele, valitsusvälistele organisatsioonidele ja teistele välja ligikaudu 150 miljardit eurot. Võrreldes USA föderaalvalitsuse ja Maailmapangaga jätab EL kõrvale väga vähesed vastaspoolel. Ükski käesoleva auditi käigus uuritud riikidest (Eesti, Itaalia, Poola, Portugal) ei olnud loonud ELi vahendite jaoks täiemahulist menetlusest kõrvalejätmise süsteemi.

Eriaruanne 11/2022 „ELi eelarve kaitsmine: menetlusest kõrvalejätmist on vaja paremini kasutada“ on kättesaadav kontrollikoja veebisaidil (eca.europa.eu). Auditisoovituste eesmärk on aidata ELi seadusandjaid praegu käimasoleva ELi finantseeskirjade ajakohastamisega.

Pressikontakt

Kontrollikoja pressibüroo: press@eca.europa.eu

- Damijan Fišer – e-post: damijan.fiser@eca.europa.eu, mobiil: (+352) 621 552 224
- Vincent Bourgeois – e-post: vincent.bourgeois@eca.europa.eu, mobiil: (+352) 691 551 502
- Claudia Spiti – e-post: claudia.spiti@eca.europa.eu, mobiil: (+352) 691 553 547